

Nagy Attila Tibor

A brit Munkáspárt és az MSZP mostani helyzete

A magyar politikatörténetre az elmúlt két évszázadban számos alkalommal hatottak külföldi ideológiák, más országokban zajló politikai folyamatok. Elegendő a felvilágosodásra, a XIX. század első felében kirobbant európai forradalmakra vagy az ipari forradalom által felvetett társadalmi kérdések későbbi megjelenésére utalni. A Méltányosság Politikaelemző Központ szerint az 1989-90-es rendszerváltoztatás óta eltelt időszak jobb megértéséhez szükséges annak belátása, hogy a külföldi, főleg nyugati demokratikus politikai rendszerekben kibontakozó ideológiai mozgások, újítások, vagy akár kampánytechnikák – itt az obamai internetes kampány újdonságát is fel lehet idézni – folyamatosan hatnak a magyar politikai pártokra, és annak hatékony, a magyar viszonyokra adaptált alkalmazása növelheti az adott politikai szereplő verseny- és alkalmazkodóképességét.

Az elemzés arra a kérdésre keresi a választ, hogy a Munkáspártban mostanában zajló, a magyar politikában ismeretlen versengési stílus beszivároghat-e a magyar politikába, illetve hozhat valamilyen tanulságokat annak egyik testvérpártja, a Magyar Szocialista Párt számára.

Verseny a brit Munkáspártban

Öt politikus állt ki a kamerák elé egymással szemben júniusban, hogy a nyilvánosság előtt bizonyítsák vezetői alkalmasságukat. Csakhogy ezúttal nem miniszterelnök-jelölti vitáról volt szó, hanem a májusi választásokon súlyos vereséget szenvedett brit Munkáspárt elnöki tisztségére pályázók vitáztak egymással arról, miként hozzák jobb helyzetbe az ellenzékbe szorult pártot. „Elvesztettük a kapcsolatot a választókkal, eltávolodtunk a választók igényeitől” – nem ismerősek ezek a szavak valahonnan,

például akár hazai berkekből? Bizony, ezeket a kijelentéseket hallhattuk több magyar szocialista politikustól is a választói bizalom elapadását tapasztalva, de ezúttal a brit jelöltek is hangoztatták önmarcangolónak tűnő módon.

Az ottani küzdelem sajátossága, hogy a pártelnöki tisztségért küzdő öt jelölt közül ketten testvérek, egyikük az egyelőre legnagyobb esélyesnek tekinthető volt külügyminiszter, a lendületes, jól kommunikáló 45 éves *David Miliband* és a 40 éves öccse, *Ed Miliband*, aki a Brown-kormányban a környezetvédelmi ügyekért volt felelős. Nem fordul elő mindennap a politikában, hogy testvérek a nyilvánosság előtt egymást kritizálják, most viszont ez megesett, nem is egyszer. Ed a bátyját kárhóztatta az iraki háborúért, aki volt külügyminiszterként nem tehette meg, hogy hátat fordítson akkori politikájának.

A Munkáspárt politikusai körében ugyanakkor az a szempont is mérlegelés tárgyát képezi, hogy melyik jelölt volna képes a brit alsóházban a leghatásosabban szóbeli párbajt vívni hétről-hétre a miniszterelnökhöz intézett kérdések („Prime Minister’s Questions, PMQ”) idején a toryk vezetőjével, és egyúttal az ország kormányfői tisztét betöltő *David Cameron*nal, aki az ellenzék vezetőjeként éveken át szerzett fontos tapasztalatokat ebben a parlamenti műfajban. Ez a megfontolás szintén inkább David Miliband esélyit növeli, aki már az említett TV-vitában a legmeggyőzőbbnek bizonyult. Bár öccsét, a párthoz társult szakszervezetek többsége támogatja, a Labour legtöbb szervezete, és több befolyásos politikusa (pl. a több mint három évtizede politizáló *Jack Straw*, aki a munkáspárti kormányzatokban különféle magas rangú tisztségeket töltött be) szintén őt látná szívesebben az elnöki poszton. Szintén David Miliband pozícióit erősíti, hogy nyilvánosan igyekszik elhatárolódni a választásokat elvesztett Gordon Brown volt miniszterelnök politikájától, igaz, ezt némileg megnehezíti, hogy – ahogy már erről szó volt - ő maga is tagja volt a kormánynak.

[A BBC riportere nem is habozott feltenni a kényes kérdést David Milibandnek](#): miként lehetséges az, hogy Brown kormányfősége idején nyilvánosan még támogatta Brownt (a BBC riportjában is látható is erről egy rövidke bejátszás), most pedig hátat fordít neki? A válasz az volt, hogy 2007-ben még nem érezte magát alkalmasnak a miniszterelnöki tisztségre (értsd akkor, amikor Tony Blair távozásával szintén versengés indult a Munkáspártban a pártelnöki, és lényegében a miniszterelnöki posztért). Szeptember 25-én mindenesetre véget ér az izgalmas versengés, és eldől, hogy ki veszi át a párt élén *Gordon Brown* volt kormányfő helyét.

Hathat-e a Labour az MSZP-re?

A Magyar Szocialista Pártnak jelenlegi igen nehéz helyzetében minden használhatónak tűnő külföldi tapasztalatra szüksége lehet ahhoz, hogy erőre kapjon. Nem kétséges persze, hogy megerősödése elsősorban itthoni forrásokból táplálkozhat, hiszen közismert bajai is az itthoni politizálásából származnak. Az MSZP-t még most ellenzékben is szinte agyonnyomja az elmúlt nyolc év kormányzati öröksége, hitelességi válságban van, a társadalomban való hagyományos beágyazottsága meggyengült — ezt jól mutatja, hogy az MSZOSZ szakszervezetei is csak fél szívvel álltak ki a választási kampányban a szocialisták mellett. Országgyűlési képviselőinek kétharmadát elveszítette az országgyűlési választásokon, így a szalonképtelennek tekintett Jobbikkal került csaknem azonos súlycsoportba. A hamarosan soron következő önkormányzati választásokon az a veszély fenyegeti (hacsak nem történik addig fordulat a pártok népszerűségében), hogy számos önkormányzati képviselő, polgármester kényszerül búcsút inteni a helyi hatalmi tisztségektől, mindez tovább fokozhatja a párton belüli elégedetlenséget, és az egyes platformok, érdekcsoportok közötti küzdelmeket. Nem mellesleg: egy önkormányzati vereség esetén a párt kapcsolatai tovább lazulnának a helyi lakossággal.

A politikusok közül a helyi önkormányzati képviselőknek van leginkább esélyük arra, hogy szembesüljenek a lakosság mindennapi ügyeivel (útfelújítás, kórházak, iskolák, okmányirodák működtetése stb.), így ha a párt felsőbb vezetői építenek az alsóbb szinten lévő politikusok tapasztalataira, akkor nagyobb ténybeli tudással tudnak beleszállni a mindennapos politikai küzdelmekbe. De fontos az is, hogy a helyi érdekcsoportokhoz is leginkább a párt helyi szervezete, illetőleg politikai befolyással rendelkező rétege - azaz a polgármesterek, önkormányzati képviselők csoportja - tud eljutni.

A válaszokat elsősorban tehát Magyarországon kell megtalálnia az MSZP-nek, különösen akkor, ha a helyi társadalmakban, politikában való befolyása az eddigiekhez képest is csökkenni fog. Mégis hiba lenne lebecsülni a külföldi politikai hatások, ingerek jelentőségét, és ezt a magyar szocialisták esete igen jól példázza. *Gyurcsány Ferenc* köztudomásúan a giddensi „harmadik utat”, a Tony Blair vezette „Új Munkáspárt” eszmeiségét, azaz az állam és a piacgazdaság sajátos összebékítését, az állampolgárok nagyobb felelősségtudatát hirdető baloldali eszmeiséget igyekezett átültetni a magyar politikába. Erre jó oka is volt: *Tony Blairek* sikerült megújítania a Munkáspártot, és csaknem két évtizednyi ellenzékben való várakozás után visszavezetni a hatalomba, maga Blair 10 évig tudott a kormányfői tisztségben maradni, ami komoly – bár nem egyedülálló teljesítmény– a nyugati demokráciákban. A brit után magyar baloldali sikert tapasztalhattunk meg, a rendszerváltozás után első ízben nem váltottak le Magyarországon szavazók egy kormánypártot, és ez jelentős részben Gyurcsány munkájának köszönhető. Tekinthetjük úgy is, hogy a győzelemhez az ihletet a szocialisták brit kollégáiktól kapták.

Elgondolkodtató viszont, hogy Gyurcsány a brit Munkáspárt politikáját és kormányzási stílusát hatalomra jutása utáni éveiben, egészen az őszödi beszédig kívánatosnak látatta (maga Blair is fellépett az MSZP egyik 2006-os kampányrendezvényén), holott akkoriban már egyre több kétely merült fel a brit

baloldal megújításának imént vázolt módját illetően. Az MSZP nem váltott időben, igaz a viharos években talán nem is volt kellő energia és idő arra, hogy alaposan átgondolják a brit tanulságokat, és időben módosítsanak az irányvonalukon. A következményeket jól ismerjük, katasztrofális vereség lett a sajátos magyar baloldali „harmadik út” vége, már csak azért is, mert a szavazók ebből inkább a megszorításokat érzékelték elsősorban.

Milyen tanulsággal szolgálhat az MSZP számára a brit elnökválasztási verseny? A kérdésre adott válasz gyanánt érdemes szemügyre venni, hogy miként választotta új vezetőjeként *Mesterházy Attilát* az MSZP, és ehhez képest milyen különbségek figyelhetők meg a brit Munkáspártban. Szembeötlő, hogy az MSZP-ben a tisztújítás során az elnöki posztra nem volt több jelölt. Nem azért, mintha tiltották volna, de a szocialisták vezetői vélhetően úgy gondolták, jobb akár még viszonylagos egységet is felmutatni. Nem pusztán az MSZP hajlik erre a viszonyulásra, hanem a magyar pártok nagyobb része is. Nálunk, ha többen jelentkeztek egy-egy pártvezetői posztra, az volt a közvélemény benyomása, hogy felütötte a fejét a párton belül a széthúzás.

S hogy ez az észlelés nem megalapozatlan, bizonyítja a kisgazda kölcsönös kizárások hosszú története, vagy az akkori KDNP-t a megsemmisülés szélére sodródó 1996-97-es válság. Jelenleg a hatékonyság szemszögéből a Fideszt látszik igazolni az idő, mert a párt belső fegyelmezettsége is hozzájárult két választási győzelemhez, ami lehetővé tette, hogy a többféle politikai szövetséget egyesítő jobboldal különféle politikai szemléletű, ugyanakkor a saját térfelén lévő politikai csoportot képes legyen megszólítani. Más kérdés, hogy mindez mennyire segíti a társadalom csoportjaiból érkező igények, követelések és visszajelzések feldolgozását, a sokszínű érdekek egymással való igen árnyalt összeegyeztetését, márpedig ez hatékony és jó kormányzás elengedhetetlen feltétele. Ezzel a politikai tudással a tőlünk nyugatabbra fekvő kormányzatok és pártrendszerek többnyire rendelkeznek, méghozzá nálunk magasabb szinten.

Maradva a brit Munkáspárt példájánál, az ottani jelöltek küzdelme nem veti fel a pártszakadás rémét, már csak azért sem, mert a párt szabályzatában részletesen le vannak írva a versengés szabályai. A jelöltek hónapokig tartó kampányt folytatnak; járják az országot, beszédeket tartanak a párt tagjai és szimpatizánsai előtt, saját weblapjaikat is a kampány szolgálatába állítják, elérhető a különféle közösségi oldalakon (Youtube, Twitter, Facebook), támogatókat keresve maguknak (itt is tetten érhető Obama internetes kampányának hatása). A sajtó és a média is jobban figyel a pártra, mert a belső, de széles nyilvánosságot kapott versengés érdekesebbé tette a pártot.

A politikusok egymás elleni küzdelmeiből lehet izgalmas cikkeket, tudósításokat készíteni, a jelöltek ugyanakkor ezt a médiafelület nem csak a másik támadására, vagy a korábban elhibázott politika kritizálásra használják, hanem annak kifejtésére is, milyen pozitív értékeket jelent számukra a párt, és miként képzelik el az ország jövőjét. A Munkáspárt a szükségből igyekszik erényt csinálni, és arra biztatja a honlapja olvasóit, hogy lépjenek csak be nyugodtan a pártba, hogy befolyással legyenek a pártelnök – és ki tudja, talán a következő miniszterelnök – kiválasztásának folyamatára. Tudni kell ugyanis, hogy nemcsak a párt parlamenti képviselői, és a társult szakszervezetek, hanem az egyszerű párttagok is szavazhatnak a jelöltekre, és e szavazásokat összesítik a szeptember végén tartandó kongresszusra.

A nemzetközi baloldal és az MSZP

Röviden érdemes vázolni azt, hogy a magyar szocialisták mennyiben támaszkodhatnak más, baloldali testvérpártjaik példáira. Az egyértelmű, hogy az európai baloldal továbbra is nehéz helyzetben van. A görög szocialisták az IMF és az EU-kölcsönei fejében igen kemény megszorításokat hajtanak végre a lakosságon, ami aligha tesz jót későbbi választási esélyeiknek, bár némileg segít rajtuk, hogy a nyilvános vitákban sikerült a korábbi konzervatív kormányt is felelőssé tenni az

ország válságos helyzetéért. Németországban a szociáldemokraták mostanában kezdenek kikászálódni a korábbi népszerűségi mélypontról, bár ez elsősorban a Merkel vezette kereszténydemokrata-liberális koalíció vártnál gyengébbnek tűnő teljesítménye miatt következett be. A hollandiai baloldal éppen a legutóbbi választásokon szenvedett el komoly szavazatvesztést. Az olasz baloldal a 2010. májusi helyi választásokon nem volt képes győzelmet aratni a Berlusconi - vezette jobbközép koalíció felett. A francia szocialisták ehhez képest megverték a Sarkozy-féle UMP-ét a márciusi regionális választásokon, mégsem lélegezhetnek fel. A 2008-as pártelnöki vetélkedés pártszakadással fenyegette az amúgy egymással is vetélkedő csoportokból álló pártot, amelynek még tőle balra álló kisebb pártok kihívásaival is szembe kell néznie.

Sarkozy köztársasági elnöknek az utóbbi hetekben a közbiztonság erősítését zászlajára tűző, a külföldi bevándorlók által elkövetett bűncselekményeket megfékezni kívánó erőteljes kampánya pedig zavarba hozta a francia Szocialista Pártot. A Szocialista Párt mechanikusan kritizálni kezdte Sarkozy terveit, holott [szavazótábora egy részétől nem állnak távol a tervezett intézkedések](#). A lengyel baloldal továbbra sincs abban a helyzetben, hogy felküzdje magát a váltópárti pozícióba, a szlovák Smer nemrég esett ki a hatalomból, és a cseh szociáldemokraták pedig a vártnál rosszabbul szerepeltek a nemrégiben megtartott választásokon.

Véggövetkeztetés

Az elemzésben részletezett brit (vagy más külföldi) példák akár az egész magyar politikai életre vonatkozóan szolgálhatnak tanulsággal. Ha az MSZP például sikerrel alkalmazza a Munkáspárt működésének elemeit, növelheti a versenyképességét, s ez az ellenfeleit is arra készíthetné, hogy új megoldásokon, politizálási formákon törjék a fejüket. De természetesen az is lehetséges, hogy az ellenfelek egymástól tanulnak, s erre már találunk precedenst az utóbbi húsz évből. Gyurcsány nyilvános

megjelenéseiben jelentős részben a korábbi Orbán példáját igyekezett ellesni, a Fidesz pedig évek óta bevallotta is a baloldali érzelmű szavazók igényeinek is igyekszik megfelelni.

A brit Munkáspárt és a magyar MSZP példája között éles különbséget is felfedezhetünk, hiszen az előbbi erős párt maradt a brit politikai színtéren, míg utóbbi egyik választásról a másikra elvesztette nagypárti jellegét. Minden külföldi példa itthoni alkalmazásával érdemes csínján bánni – mégis szükséges róluk említést tenni, hátha felismerjük egy-egy elemét az itthoni politikában, és így az azt használó párt is érthetőbbé válik.